

Yttrande 2020-05-04

Justitiedepartementet

Ju2020/00162/L2

Remissyttrande över *Skärpta regler om utländska månggiften* (SOU 2020:2)

Enligt svensk lag ska äktenskap vara monogama. Däremot har det hittills varit möjligt att få ett utländskt polygamt äktenskap erkänt i Sverige (hos vissa myndigheter) i de fall då parterna saknat anknytning till Sverige vid ingåendet av äktenskapet.

Sammanfattning

TRIS instämmer till fullo i utredningens förslag att skärpa den svenska lagstiftningen rörande utländska månggiften.

Däremot har TRIS invändningar mot att utredningen föreslår att det ska finnas utrymme för att kunna göra undantag från erkännandeförbudet vid synnerliga skäl, bland annat vid utländska månggiften.

9 En huvudregel om icke-erkännande av utländska månggiften

TRIS tillstyrker utredningens förslag om att äktenskap som ingåtts av någon som redan är gift eller är partner i ett registrerat partnerskap som huvudregel inte ska erkännas i Sverige. Detta oavsett parternas anknytning till Sverige vid ingåendet av äktenskapet.

Utredningen framhäver, med avstamp i forskning, att månggiften har en särskilt negativ inverkan på kvinnor och barn. Detta är också i enlighet med FN:s kommitté för avskaffande av diskriminering av kvinnor som tagit ställning mot polygami som anses motverka kvinnors rätt till jämställdhet. TRIS ställer sig helt och fullt ut bakom detta.

TRIS vill härmed också rikta uppmärksamhet åt en särskilt sårbar målgrupp för utnyttjande i såväl polygama som monogama äktenskap, nämligen personer med intellektuell funktionsnedsättning som lever i en hederskontext. Detta är en i sammanhanget mycket utsatt grupp som TRIS har mångårig erfarenhet av att möta i arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck. Individuella med intellektuell funktionsnedsättning som lever i en hederskontext – där exempelvis äktenskapstvång och vilseledande till tvångsäktenskapsresor är vanligt förekommande¹ – riskerar att utsättas för påtryckningar eller rena tvång att ingå äktenskap trots

¹ I TRIS senaste rapport *Gömd & Glömd – Hedersrelaterat våld och förtryck mot vuxna med intellektuell funktionsnedsättning* (Gunnarsson, Ghadimi, Davidian & Hellberg 2020) redogörs för kartläggningar med både

TRIS

TJEJERS RÄTT I SAMHÄLLET

att personen i fråga redan är gift. Detta mot bakgrund av målgruppens utsatta belägenhet (i form av en djup beroendeställning till sina omsorgspersoner) och därmed en försvårad situation att själv kunna förstå sig på och slå larm om sin egen utsatthet till utomstående. Även om både kvinnor och män med intellektuell funktionsnedsättning riskerar att utsättas för äktenskapstvång, vilket TRIS rapport *Gömd & Glömd* visar, vill vi understryka att månggiften även bland denna målgrupp handlar om män som gifter sig med flera kvinnor, och inte det omvända. Denna viktiga könsaspekt framhålls även i utredningen.

Bland annat mot bakgrund av ovan beskrivna målgrupps särskilda sårbarhet i sammanhanget ser TRIS mycket positivt på utredningens förslag om en huvudregel att inte erkänna utländska månggiften, oberoende av parternas anknytning till Sverige.

10 Undantag från erkännandeförbudet vid synnerliga skäl

TRIS förhåller sig kritisk till utredningens förslag om undantag från erkännandeförbudet vid synnerliga skäl. Detta med anledning av att TRIS önskar ett villkorslöst förbud och icke-erkännande av sådana inskränkningar av kvinnors (och barns) grundläggande mänskliga rättigheter som, i det här fallet, ett månggifte innebär. TRIS anser heller inte att undantag ska kunna göras från erkännandeförbudet gällande barn- eller tvångsäktenskap, även om synnerliga skäl föreligger. En rättsstat som Sverige ska kunna omhänderta även dessa utsatta kvinnor och barns rättigheter, även när det råder synnerligen svåra omständigheter i fall då de har ingått äktenskap utomlands under förhållanden som strider mot svensk lag.

TRIS mål är att svensk lagstiftning kraftfullt och tydligt ska motsätta sig praktiker som förtrycker och diskriminerar kvinnor och barn. I enlighet med bland annat FN:s kvinnodiskrimineringskommitté anser TRIS att polygama äktenskap ska motarbetas och förbjudas helt och hållet. Att inte ge sådana äktenskap ett erkännande är ett viktigt steg i detta arbete. Istället för att göra undantag bör det åligga ett av världens mest jämställda länder, Sverige, att arbeta hårdare för att utforma regelverk som kan stötta de drabbade kvinnorna för att säkerställa deras ekonomiska rättigheter. Dessutom ska samhället gemensamt arbeta för att underlätta för de drabbade att kunna få en nystart i Sverige.

TRIS ställer sig bakom kvinnors rätt till jämställdhet – undantagslöst. Därmed anser TRIS att det *inte* är rätt väg att gå att ge möjlighet till undantag från erkännandeförbudet, även om det finns synnerliga skäl.

11.2 Anknytningskravet tas bort för utländska äktenskap som vägras erkännande på grund av släktskap

TRIS tillstyrker utredningens förslag att ta bort anknytningskravet för äktenskap som vägras erkännande pga. släktskap.

Däremot anser TRIS att det inte heller här ska finnas möjlighet till att göra undantag från erkännandeförbudet, även om det föreligger synnerliga skäl. TRIS vidmakthåller samma position

yrkesverksamma och vuxna personer med intellektuell funktionsnedsättning och där fokus har varit att undersöka omfång och karaktär av hedersrelaterat våld och förtryck bland målgruppen. Ett centralt tema i det insamlade materialet har varit äktenskapstvång och vilseledande till tvångsäktenskapsresa bland personer med intellektuell funktionsnedsättning som lever i en hederskontext i Sverige. Rapporten finns tillgänglig på www.tris.se

Telefon: 0774 - 40 66 00

www.tris.se - info@tris.se

TRIS

TJEJERS RÄTT I SAMHÄLLET

här som ovan, dvs. att det ska råda ett undantagslöst erkännandeförbud mot utländska äktenskap som strider mot svensk lagstiftning.

11.3 Anknytningskravet för utländska fullmaktsäktenskap bör behållas

TRIS ställer sig inte bakom utredningens bedömning att anknytningskravet för utländska fullmaktsäktenskap bör behållas även fortsättningsvis.

TRIS hållning är att utländska fullmaktsäktenskap, dvs. ett äktenskap som ingicks utomlands utan båda parter närvaro, inte ska erkännas i Sverige – oavsett om en eller båda parter hade anknytning till Sverige eller inte. TRIS anser att samma bestämmelse gällande förbud mot fullmaktsäktenskap inom Sveriges gränser även ska gälla för hur svenska staten behandlar utländska fullmaktsäktenskap. Dessa ska alltså *oberoende* av parternas anknytning till Sverige vid ingåendet av äktenskapet vägras erkännande. Ett av de starkaste skälen till TRIS hållning i detta är att fullmaktsäktenskap inom en hederskontext många gånger fungerar som en förtäckt form av tvångsäktenskap och där det vid ingåendet av äktenskapet finns en frånvarande kvinna som kan vara ovetandes om att hon blir bortgift eller av andra anledningar inte tillåts närvara vid vigseln.

11.5 Utländska tvångsäktenskap

TRIS anser att det är olyckligt att utredningen gjort bedömningen att behålla undantagsbestämmelsen vid synnerliga skäl gällande utländska tvångsäktenskap. Mot bakgrund av att Sverige tagit mycket viktiga och positiva steg mot att skydda personer mot barn- och tvångsäktenskap under senare år, inte minst genom stärkt skydd i lagen, hade det varit önskvärt att utredningen gjorde en annan bedömning än den att behålla undantagsbestämmelsen.

Ett äktenskap ska ingås frivilligt mellan två vuxna parter. När ett äktenskap definieras av svenska staten som ett *tvångsäktenskap*, oavsett var äktenskapet rent geografiskt har ingåtts, anser TRIS att det skall vara nolltolerans mot sådana äktenskap.

TRIS håller därmed fast vid linjen att det inte ska ges utrymme för några undantag vid erkännandeförbud av vare sig utländska tvångsäktenskap, fullmaktsäktenskap, äktenskap med nära släktband eller polygama äktenskap.

12 Faderskapet till barn som vid födelsen hade hemvist utomlands

TRIS tillstyrker utredningens förslag att införa en bestämmelse i lagen om internationella faderskapsfrågor där det klargörs att det vid frågan om en man är eller har varit gift med barnets mor ska bedömas enligt den statens lag som gäller för faderskapspresumtionen. Utifrån ett barnperspektiv verkar detta förslag rimligt och nödvändigt. Att inte erkänna ett utländskt äktenskap ska inte behöva orsaka barnet negativa rättsliga konsekvenser, som exempelvis att det förlorar sin arvsrätt eller möjlighet till uppehållstillstånd pga. anknytning. Därför ställer sig TRIS bakom utredningens förslag att faderskapspresumtionen ska gälla enligt den lag som varit giltig i den stat där barnet vid födseln fick sin hemvist, även om det utländska äktenskapet inte erkänns i Sverige.

TRIS

TJEJERS RÄTT I SAMHÄLLET

13 Bättre information till berörda personer

TRIS ser mycket positivt på utredningens bedömning att information om gällande lagar och bestämmelser i Sverige kring utländska äktenskap bör tas fram i syfte att komma berörda personer till hands. Att flera myndigheter samverkar, med Skatteverket som ytterst ansvarig, i att ta fram informationsmaterial på flera relevanta språk ser TRIS som en bra väg att gå. Det är även viktigt att informationen utformas pedagogiskt och inte begränsas till kortare informationstexter i enstaka sammanhang, utan görs tillgänglig på bredare front och gärna att text kombineras med ett tydligt och lättolkat bildspråk.

Ärendets beredning

I detta ärende har Mariet Ghadimi, verksamhetschef på TRIS, Talin Davidian, ordförande på TRIS, och My Hellberg, kanslichef på TRIS, varit beslutande. Serine Gunnarsson, metod- och utbildningsansvarig på TRIS, har varit föredragande.